

LOOPING

broj.02 LJUDSKA PRAVA * HENDIKEP * DRUŠTVO * KULTURA decembar 2006.

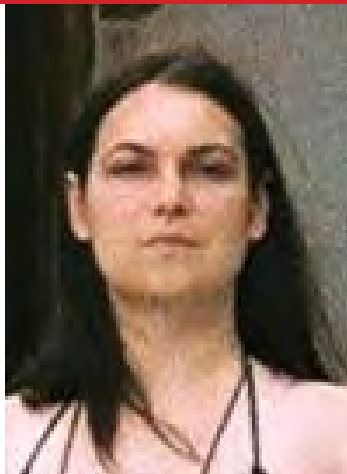
**NJUJORŠKA PRIČA
DAMJANA TATIČA**

**OBRAZOVANJE
ZA SVE**

**KOKUA-
UNIVERSITY OF
HAWAII**

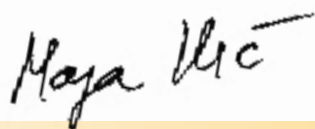
**HALJINA OD VIZA
NEVENE DRAGOSAVAC**

**INTERVJU
NIKOLA PEJAKOVIĆ
USTANAK U FAVELI**

Draga ekipo, prijatelji/ce, saradnici/e i znatiželjnici/e, u ovom broju donosimo niz originalnih priloga iz oblasti ljudskih prava. Priču o slobodi kretanja pratimo kroz opis ulične akcije USH-a, ali i kroz članak o neobičnoj haljini od viza. Okosnicu broja čine iscrpni članci o nastanku Konvencije UN o pravima osoba sa hendikepom, i o Konferenciji o inkluzivnom obrazovanju koju je organizovalo Udruženje studenata sa hendikepom. Obratite pažnju i na naš konkurs za nove saradnike!!!

Maja Ilić

LOOPING No.2

decembar 2006.

SADRŽAJ:

KRATKI REZOVİ03

LEX LEGIS:

Njujorska priča Damjana Tatića.....04

TEMA BROJA:

Obrazovanje za sve..... 08

INTERVJU:

NIKOLA PEJAKOVIĆ.....11

USH WORLDWIDE:

Kokua-University of Hawaii..... 14

USH HEROJI:

THE LUNATICS NENADA GAJIĆA..... 18

OBRUŠAVANJE..... 19

HEADBANGER'S CORNER.....22

IMPRESUM

izdaje:

Udruženje studenata sa hendikepom,
Vojvode Stepe 33 Beograd

štampa:

studio Skener, Beograd

tiraž:

500 primeraka

adresa redakcije:

Vojvode Stepe 33 Beograd

za izdavača:

Goran Pavlović

glavna i odgovorna urednica:

Maja Ilić

dizajn i grafička obrada:

Ivan Halupka
Nikola Vučićević

lektorka:

Marina Stanković

naslovna stranica

Nenad Gajić

strip

Ivan Halupka

redakcija:

Ljupka Mihajlovska, Marko Savić,
Marina Stanković, Maja Ilić,
Marija Dragović, Julija Jeremić

PROJEKAT PODRŽALI:

MINISTARSTVO RADA,
ZAPOŠLJAVANJA
I SOCIJALNE POLITIKE

MINISTARSTVO KULTURE

Udruženje studenata
sa hendikepom
Vojvode Stepe 33, 11000 Beograd
011 / 309-6536 www.adsyu.org

KOALICIJA PROTIV DISKRIMINACIJE. USH je, zajedno sa još sedam organizacija koje se bave zaštitom prava različitih marginalizovanih i manjinskih grupa (Labris, Veliki Mali, Inicijativa mladih za ljudska prava, Glas razlike, Gayten-LGBT, CHRIS-Odbor za ljudska prava, Centar za unapređivanje pravnih studija), formirao Koaliciju protiv diskriminacije. Ova koalicija je osnovana da bi informisala javnost i skrenula pažnju na različite slučajeve diskriminacije, a u cilju podržavanja uvođenja i primene antidiskriminacionih zakona u našem pravnom sistemu.

Koalicija protiv diskriminacije je radila predloge nekoliko zakona: Nacrt zakona protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom, Predlog zakona o ravnopravnosti polova i Predlog zakona protiv diskriminacije.

Ukoliko ste doživeli ili doživljavate diskriminaciju zbog svog hendikepa, možete nam se javiti i na taj način dati svoj doprinos u borbi protiv diskriminacije. Za više informacija se možete obratiti Mariji Dragović na telefon USH 011 30 96 536 ili na e-mail marija@adsyu.org

M.Dragović

Sloboda kretanja je ljudsko pravo!-bio je naziv kampanje USH-a na uličnoj akciji povodom Međunarodnog dana ljudskih prava. Aktivisti/kinje USH-a anketirali su 195 prolaznika na temu dostupnosti javnog gradskog prevoza. Na pitanje: Da li smatrate da sve osobe imaju jednaku mogućnost korišćenja gradskog prevoza? 34% ispitanih odgovorilo je potvrdno, dok 66% smatra da mogućnost korišćenja javnog prevoza ipak nije jednaka za sve. Većina anketiranih misli da je prevoz, na prvom mestu, nedostupan osobama sa hendikepom, a čak 90 ispitanika nikada u gradskom prevozu nije srelo osobu sa hendikepom. Na pitanje: "Da li smatrate da javni gradski prevoz treba biti svima dostupan?" ogromna većina, 98,4% odgovorila je potvrdno.

Anketirani političari, Boris Tadić, Rasim Ljajić, Dragan Đilas i Čedomir Jovanović, smatraju da sve osobe treba da imaju jednake mogućnosti da koriste javni prevoz, iako je trenutna situacija dosta drugačija. Da li će, međutim, neko od pomenutih političara, uraditi nešto kako bi povećao dostupnost javnog gradskog prevoza, ostaje da se vidi.

T.Radić

KONKURS ZA NOVE SARADNIKE!!!!!!!

Ukoliko ste žestoko zainteresovani za priče vezane za ljudska prava i alternativnu kulturu, obdareni avanturističkim duhom i spremni na iznenađenja, volite da pišete i brišete i pišete, pozivamo vas da (se) igrate sa nama. Ako ste spremni da svoju pozitivnu energiju, dobre vibracije, kreativno ludilo i puno, puno rada (uključujući i volonterski) uložite u stvaranje atrakcije zvane LOOPING, naoštrite olovke i pripremite tastature. Čekamo vas!!!

Za početak želimo da saznamo ponešto o tebi.

Napiši par rečenica o sebi, šta studiraš, šta te zanima i fascinira, koji su najbolji bendovi... I naravno, kako vidiš sebe kao saradnika LOOPING-a. Ako si raspoložen/a za pisanje i dobru zabavu, zaroni u LOOPING broj 1 ili 2, i napiši par stvarčica:

1) PRIKAZ/RECENZIJU ČASOPISA LOOPING - zamisli da treba da objavimo originlnno viđenje našeg časopisa (uostalom, najzanimljiviji tekst i nameravamo da objavimo), napiši tekst o konceptu, pojedinim rubrikama i priložima, i sve to

složi na približno 4000 karaktera.

2) OBRUŠAVANJE- pogledaj završne stranice LOOPING-a, osvrni se oko sebe, proskitaj, izaberi događaj: koncert, promociju, tribinu i napiši prilog za ovu rubriku (4000 karaktera). i... obruši se!!!

3) ČLANAK VEZAN ZA TEMATIKU LJUDSKIH PRAVA (3-6000 karaktera) - zaboravite na opšta mesta, večite nepravde, dobro naučene definicije. Želimo originalne tekstove iz ove oblasti, u skladu sa avangardnim stavovima i filosofijom USH-a. Pogledaj priloge: Crna maca & nervozni taksista, U ringu: USH protiv diskriminacije i Headbanger's corner u prvom broju, ili O dostojanstvu, pravima seksu i ratu, Obrazovanje za sve, ili Kokua-University of Hawaii u ovom broju, i napiši svoj originalni članak.

Napiši prikaz časopisa LOOPING i prilog za rubriku Obušavanje i/ili članak vezan za oblast ljudskih prava, i pošalji na looping@adsyu.org.

O DOSTOJANSTVU, PRAVIMA, SEKSU I RATU

Generalna skupština UN je, 13. decembra 2006. godine, usvojila Konvenciju o zaštiti prava osoba sa hendikepom. Tokom marta 2007. godine ovaj dokument će biti dostavljen na ratifikaciju zemaljama članicama UN. Implementacija Konvencije će početi kada je potpiše najmanje dvadeset zemalja.

Looping-ov insajder u priči o nastanku Konvencije o pravima osoba sa hendikepom bio je Damjan Tatić, član ad-hok komiteta Ujedinjenih nacija za pisanje ove konvencije. Harizma i stručnost mr Damjana Tatića učinili su da Srbija probije led i postane prva zemlja u regionu koja je u svojoj državnoj delegaciji imala osobu sa hendikepom. Prilikom izbora za članove radne grupe koja je pisala sam tekst Konvencije, izabran je za jednog od tri predstavnika za celu Istočnu Evropu. Zapravo, dobio je čak šesnaest od devetnaest mogućih glasova. Samo zemlje koje su imale svoje kandidate – Rusija, Mađarska i Rumunija nisu glasale za njega a Slovenija, koja je takođe imala sopstvenog kandidata je, ipak, podržala Damjana.

- U Njujorku je bilo naporno i iscrpljujuće ali i veoma, veoma uzbudljivo i izazovno, jer je tamo pisana istorija. Za mene je to zaista bilo ostvarenje sna. Kada sam svojevremeno upisivao prava, a to sam učinio baš zbog

međunarodnog javnog prava u Ujedinjenim nacijama, nisam znao da ću, nekih sedamnaest godina kasnije, biti ekspert-delegat svoje zemlje i to baš u Ujedinjenim nacijama - priča Damjan.

SAVRŠENO JE NEPRIJATELJ DOBROG

Na samom početku rada na Konvenciji postavljeno je pitanje da li treba definisati prava ljudi sa hendikepom ili definisati mere koje će obezbediti puno ostvarivanje već zagarantovanih prava. Podrazumeva se da osobama sa hendikepom pripadaju sva ljudska prava predviđena Univerzalnom poveljom o pravima čoveka i paktovima o građanskim i političkim pravima, ali zbog predrasuda, arhitektonskih barijera i različitih vidova diskriminacije one ne mogu ravnopravno da uživaju takva prava.

Tako je rešeno da se utvrde mere koje delu populacije sa hendikepom treba da obezbede potpuno, ravnopravno i efikasno korišćenje prava koja pripadaju svim ljudskim bićima. Upravo zbog toga se kaže da je svrha Konvencije da zaštiti, promoviše i osigura puno uživanje svih ljudskih prava osobama sa hendikepom. Konvencija se uglavnom oslanja na neka opštija načela koja države članice mogu da sprovedu u skladu sa svojim sistemom. Recimo, kaže se da će države obezbediti pristupačnost fizičkog okruženja: javnog prevoza, pristupa informacijama i komunikacijama, uslugama i servisima namenjenih javnosti, kako bi se osigurao samostalan život ljudi sa hendikepom i njihovo puno učešće u zajednici uz, naravno, veći broj stavova šta to tačno znači. Stvari su postavljene dovoljno široko tako da svaka zemlja može samostalno da ih razrađuje. Sama Konvencija nije smela da se kompromituje time što bi se pretvorila u puku deklaraciju ili postala "tigar od papira". S druge strane, nije smela da bude ni suviše zahtevna jer je onda neke zemlje u razvoju, one koje nemaju dovoljno sredstava, možda ne bi ni potpisale i tu je morao da se pronađe odgovarajući balans. Prema rečima predsednika komiteta, ambasadora Novog Zelanda Dona MekKeja, savršeno je neprijatelj dobrog. "Znači, dobili smo nešto što nije savršeno, ali smo dobili nešto što je dobro, što će nam pomoći da zaista budemo ravnopravni građani i obezbediti poštovanje našeg dostojanstva i naših ljudskih prava", smatra Damjan.

RAT I SEKS – FORMULA RAZDORA

Bilo je i trenutaka koji su mogli da dovedu u pitanje usvajanje Konvencije, te je poslednja avgustovska sesija bila izuzetno dramatična. Bukvalno, u poslednjem momentu, u minut do osam (Ujedinjene nacije rade do šest sati posle podne, a tog dana su prevodioci radili prekovremeno) usaglašeni su svi članovi Konvencije i ona je usvojena.

Cela stvar je "zapela" kod seksa i rata. To su bile najkontraverznije teme tokom sesija. U pitanju su dva člana Konvencije koja nisu predstavljala problem os-

obama sa hendikepom, ali su prouzrokovala kulturološke i političke rasprave. U članu jedanaest, o situacijama rizika, islamske zemlje su insistirale da se kao jedna od situacija rizika pomene i strana okupacija. Naravno, Izrael i SAD nisu hteli ni da čuju o tome pošto je krhko primirje u južnom Libanu tek bilo uspostavljeno. Pojavio se i problem kulturološke prirode, gde je polemika nastala u odredbama o bračnim i porodičnim pravima i pitanja da li da se njima eksplicitno pomene pojam seksualnost. Vatikan, SAD i islamske zemlje su bile šokirane i nikako nisu pristajale na takvu formulaciju. Obzirom da se Bušova administracija dosta orijentiše prema Vatikanu jasno je da su im, po ovom pitanju, stavovi bili potpuno identični. Evropska unija, Kanada, Novi Zeland, neke latinoameričke i afričke zemlje su bile složne da se upotrebi upravo reč seksualnost, i tada se razvila vrlo interesantna diskusija.

Islamske zemlje i Vatikan su tvrdili da će i sam pomen reči seksualnost na mala vrata uvesti neke običaje kao što su homoseksualnost ili abortus, upravo u onim društvima u kojima nisu dozvoljeni. Suprotna strana je sve vreme pokušavala da im objasni da se podrazumeva da u društvima u kojima niko nema pravo na abortus nemaju takvo pravo ni ljudi sa hendikepom. Ali, ako se negde kaže da ostali građani imaju pravo a da ga ljudi sa hendikepom nemaju, baš zbog svog hendikepa, onda to jeste otvorena diskriminacija. Tu je bilo mnogo duhovitih replika: delegat iz Kenije je rekao da nije poenta ovog člana da podstiče razuzdani seks, već da obezbedi nediskriminaciju osoba sa hendikepom. "Pa jeste, neko se ovde plaši da će to da bude razuzdani libido, a neće. Ne možeš uvek da pustiš libidu na volju. Postoje, recimo, moralne norme u društvu - incest nije dozvoljen, a ponekad ti libido ne radi jer si suviše umoran"- rekla je delegatkinja Jamajke. Pet minuta pred kraj sesije, predsedavajući je izjavio da neće ni pokušati da rezimira prethodne diskusije. Kao što to obično biva u Ujedinjenim nacijama, kada oko nečega na mogu da se dogovore, traži se najmanji zajednički imenitelj. Tako, u članu 11. nije pomenuta strana okupacija, a u članu 23. nije pomenuta seksualnost.

Zapravo, došlo je do uobičajene diplomatske trgovine. Islamske zemlje su želele da se u članu 11. pomene strana okupacija, a evropske da se u članu 23. pomene seksualnost. Na kraju nije pomenuto ni jedno ni drugo. Jedino je u preambuli, koja ima manju pravnu snagu pošto je neka vrsta uvoda u Konvenciju, pomenuta strana okupacija ali samo kada se radilo o situacijama ratnog rizika. Prilikom glasanja oko ovog pitanja, SAD i Izrael su, naravno, glasali protiv. Mnogi su glasali za, i na taj način je ova situacija prevaziđena.

Reč seksualnost nije pomenuta, ali je rečeno da osobe sa hendikepom (na jednakim osnovama sa drugima) imaju pravo i na brak i na porodične odnose. Naročito je u jednom članu apostrofirana zabrana prisilne sterilizacije ljudi sa hendikepom koja je, nažalost, bila praksa u mnogim delovima sveta u različitim vremenskim periodima. Kaže se i da se osobama sa hendikepom ne može nametnuti obaveza prekida trudnoće. Čak je i pitanje reproduktivnog zdravlja bilo sporno, ali je rečeno da će usluge, vezane za očuvanje reproduktivnog zdravlja, biti pružene u okviru medicinske zaštite. Posebno je naglašeno da se dete ne može odvojiti od roditelja po osnovu hendikepa, bilo da se radi o njegovom hendikepu ili hendikepu nekog od roditelja.

IZGUBLJENI U PREVODU

Pravi prevodilački, ali i neki drugi problemi, nastali su oko člana 12. i termina legal capacity. Postoji šest zvaničnih jezika u UN, a prevod ovog termina na 3 jezika ima jednu konotaciju, a na ostala 3 sasvim drugu... Pravna sposobnost, na srpskom jeziku, znači da neko može imati određena prava. I, stvarno, rođenjem svi stižu ta prava a kada postanu odgovorni, i odgovornost. Međutim, osobama sa intelektualnim hendikepom ili određenim psiho-socijalnim stanjima, za koje se smatra da ne mogu da razumeju i da se staraju o svojim pravima i interesima, ograničava se poslovna odnosno pravna sposobnost. I oko ovoga je bilo velikih rasprava, od samog početka, baš zbog toga što su pojedine organizacije (kao što je npr. Organizacija preživjelih iz psihijatrijskih ustanova) tražile da se svima garantuje potpuna poslovna sposobnost. Kada bi se sve to doslovno sprovelo, značilo bi da čak ni u onim najdrastičnijim slučajevima ne može biti zakonskog zastupništva, a ni starateljstva.

na fotografiji: Damjan Tatić i Don MekKej

Oko ove teme su neke od zemalja igrale igru tzv. političke korektnosti i izjašnjavale se kako jesu za to da se svima prizna poslovna sposobnost i pruži podrška pri njenom ostvarivanju. Tek, kada su u nekim neformalnim razgovorima, bili pitani da li to znači da će njihove zemlje (Australija ili Kanada recimo) ukinuti zakonsko zastupništvo oni negativno odgovorili, bilo je jasno o čemu se radi. « Ne, bili bi u velikim problemima kad bismo se vratili u naše prestonice i rekli da više nema toga. » Čini se da je to bilo malo okruglo pa na čoše u pokušavanju da sve bude politički korektno. Kina, Rusija i arapske zemlje su bile veoma otvorene i rekle da termin legal capacity prevode kao pravnu sposobnost, što znači da sve osobe sa hendikepom rođenjem stižu sva prava, ali se osobama sa težim oblicima intelektualnog hendikepa, uz određene zakonske garancije, može ograničiti ta sposobnost.

INKLUZIVNA ŠKOLA – APSOLUTNI HIT

Došlo je do velikog pomeranja ka inkluzivnom školstvu. Eksplicitno se kaže da se treba osigurati inkluzivno školstvo, dok specijalno obrazovanje još uvek nije izričito zabranjeno ali je, definitivno, marginalizovano. Naravno, iako je to jedno od osnovnih ljudskih prava ono se, kao takvo, ne može preko noći da ostvari. Tako je Indija, koja je propisima i obrazovnim sistemom potpuno zastupala specijalno obrazovanje, najavila da će do 2020-2025. implementirati potpuno inkluzivno školstvo.

UČINI TO DOSTUPNIM

Kada je o pristupačnosti reč, u Konvenciji piše da svaki objekat namenjen javnosti, bez obzira na to ko mu je vlasnik, mora biti dostupan svima. To znači da i objekti u privatnom vlasništvu, na primer restorani, moraju biti pristupačni. Naravno, to je nešto što će se postepeno realizovati. Konvencijom se jasno stavlja do znanja da se ne postiže sve preko noći, ali i da se mora odmah krenuti sa radom, i to kontinuiranim i sistematičnim radom. Predviđeno je i da se obezbede natpisi na Brajevom pismu i natpisi u lako čitljivom formatu u zgradama, objektima i prostorima koji su otvoreni za javnost ili su namenjeni javnosti. Pominje se i živa asistencija i posrednički vodiči, čitači i prevodioci na gestovni jezik, a sve kako bi se olakšao pristup javnim objektima.

IZAĐI NA CRTU

Konvencija predviđa i postojanje jedne nove institucije međunarodnog prava. Reč je o Komitetu za prava osoba sa hendikepom. Pored osnovne Konvencije postoji i Opcioni protokol za sprovođenje konvencije koji donosi dodatne mehanizme za efikasniju implementaciju Konvencije.

Prvi izveštaj o sprovođenju Konvencije zemlje potpisnice treba da podnesu u roku od sedam godina. Zatim će, periodično, podnositi izveštaje o stanju ljudskih prava ljudi sa hendikepom i sprovođenju Konvencije. Države koje potpišu i Opcioni protokol omogućice svojim građanima, koji smatraju da su im uskraćena neka prava garantovana Konvencijom, da podnesu žalbu Komitetu obzirom da su iscrpili sva pravna sredstva u svojoj državi.

Ovaj međunarodni komitet će činiti od 12 do 20 stručnjaka (u zavisnosti od toga koliko država potpiše Konvenciju) koji poznaju oblast ljudskih prava i materiju vezanu za osobe sa hendikepom. Pri izboru ovih eksperata vodiće se računa i o ravnomernoj geografskoj raspoređenosti, glavnim pravnim sistemima kao što su anglosaksonski, evropski-kontinentalni, šerijatski i slično, glavnim civilizacijskim tokovima ...

“Mislim da će Komitet zaista raditi i da će njegov uticaj u implementaciji Konvencije biti veoma važan, ali to će više biti moralni autoritet. Jako je važno da u izradi ovih izveštaja učestvuju organizacije i sami ljudi sa hendikepom”, ističe Damjan.

“Ja mislim da je taj deo Konvencije generalno dobro shvaćen od vlasti u Srbiji i da je jako dobro što su se promenile dve vlasti tokom izrade Konvencije, ali i da su svi shvatili značaj tog posla. Vlasti su bile svesne da ne poznaju dovoljno problematiku osoba sa hendikepom, pa su zato ponudile partnerstvo organizacijama ljudi sa hendikepom, pa sam baš ja, kao predstavnik civilnog sektora, bio u državnoj delegaciji”. Koliko je to kod nas ozbiljno shvaćeno potvrđuje i činjenica da je Srbija u martu 2006. godine bila domaćin regionalnog konsultativnog sastanka za zemlje jugoistočne Evrope koje još nisu članice EU, a koji je organizovalo Odeljenje za ekonomski i socijalni razvoj UN. Damjan smatra da će Srbija biti jedna od prvih potpisnica Konvencije. Nakon potpisivanja sledi usklađivanje domaćih propisa u oblastima kao što su obrazovanje, javno informisanje i javni prevoz. Međutim, Srbija je znatno pre usvajanja same konvencije donela Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom, što je jedan od najznačajnijih aspekata Konvencije.

NEW YORK, NEW YORK

Dostupnost u Njujorku 9.5

AMERIČKI KREVET. Jedna stvar na koju Evropljani moraju da se naviknu je da je standardni američki krevet izuzetno visok što za korisnika kolica, koji treba da se prebaci, predstavlja pravi izazov. CD-SHOP. Ako je željeni disk smešten negde u podrumu do koga vode samo pokretne stepenice, a koje su nedostupne korisniku kolica, onda prodavac provede i po 45 min sa klijentom za kompjuterom, tražeći i preslušavajući željeni disk. Ova usluga spada u tzv. razumne adaptacije. U suprotnom, osoba sa hendikepom može ih tužiti za diskriminaciju na osnovu hendikepa.

FILOZOFIJA U PISOARU. U kontekstu dosledne ravnopravnosti postoje kabine za korisnike kolica u muškom i u ženskom WC-u. To stvara probleme

kada su korisnik, odnosno korisnica i personalni asistent, odnosno asistentkinja različitog pola – naravno, u muškom zbog pisoara a u ženskom zato što se, čim muškarac uđe u ženski WC, poziva obezbeđenje.

NJUJORŠKI METRO. Javni prevoz, u prvom redu autobusi koji svi imaju hidrauličnu dizalicu, jeste dostupan. Autobus je za one koji vole penzionerski ili turistički da se vozikaju gradom, a metro za one koji bi da brzo negde stignu. Međutim, nisu sve metro-stanice dostupne korisnicima kolica.

INSIDE LOOK AT UN

ZGRADA UN. Sesije su se odvijale u podrumu. Preciznije, na prvom spratu u podrumu gde se nalazi najpristupačnija sala u zdanju UN, što je bilo malo paradoksalno, ali su se tu kolica mogla dobro smestiti mogla, a korisnici Brajevog pisma su imali pristupačne portale na koje su mogli da priključe svoje kompjutere. Bilo je preko 2000 učesnika. Jedno zasedanje iz 2005. održano je u samoj sali Generalne skupštine UN, a delegati su koristili i kafeteriju (u kojoj zbog brojnih službenika UN i delgata različitih komiteta nije lako doći do stola) na prvom spratu odakle se pruža fascinantniji pogled na Ist River i deo Njujorka. Tu je i službeni kafe, gde je trebala biti nepušačka zona pre nekoliko godina, ali dogodilo se da je došao Sergej Lавrov i izvadio svoju lulu, zapalio je i, tu je bio kraj te priče. Ruska delegacija je bila među onima koji su duvanili bez prestanka.

DIPLOMATSKJE ŽURKE. Prilikom svakog zasedanja održavan je i diplomatski prijem. To, naravno, nisu bile razuzdane žurke već je sve trajalo od 18.30 do 20.30h jer se, narednog jutra, radilo od devet. Južnokoreanci su se istakli kao domaćini jednog izuzetnog prijema na kome je hrana bila prava vavilonska kula, i izložbe koreanskih umetnika. Meksikanci su napravili egzotičnu feštu začinjenu meksičkom kuhinjom, uz koju su organizovali izložbu slika izuzetno talentovane četrnaestogodišnje devojčice sa hendikepom.

KALEIDOSKOP

ŽIVOPISNI JAPANAC. Delegacije su imale i pristup internetu, i to u holu UN koji je opremljen udobnim kožnim foteljama. Po svom nekonformističkom i opuštenu pristupu istakao se jedan predstavnik (inače korisnik kolica i poslanik u Parlamentu) izuzetno brojne japanske delegacije. Ovaj nonšalantni gospodin, kome vremenska razlika između SAD i Japana nije baš prijala, lepo se dovezao sa aerodroma, uredno skinuo cipele, podmetnuo aktovku pod glavu i prillegao na taj isti kožni kauč ne bi li prikupio energiju za popodnevnu sesiju.

ITALIJANSKA DELEGACIJA. Gotovo celu italijansku delegaciju činile su osobe sa hendikepom - pored predstavnika civilnog sektora, isticao se i gospodin iz Ministarstva inostranih poslova.

JEMENSKI “LINGVISTA”. Jednog predstavnika Jemena, koji je stalno nešto diskutovao i sa prevodiocima i sa predsedavajućim, posebno je zanimao lingvistički aspekt cele priče, odnosno kako gestovni jezik može da se definiše kao jezik kada nije izgovoren. Tim povodom je, kasnije, imao debatu sa delegatima iz Svetske federacije gluvih, ali i sa delegacijom Alžira (koja i nije tipična islamska zemlja). Predsedavajući, među zemljama arapskog sveta, bio je Sudan i Sudanci su na sesijama zasatupali “tvrđe” stavove, a povremeno su i politizovali stvari. Zanimljivo je istaći da su arapske zemlje upravo pokrenule Deceniju osoba sa hendikepom.

DRESS-CODE. Delegati pojedinih afričkih i azijskih zemalja nosili su tradicionalnu odeću svojih zemalja. Neki delegati su negovali strogo poslovni stil - sako, kravata, pantalone, a neki su bili naklonjeniji casual-varijanti i nosili džins. Delegatkinja Jamajke je uvek bila cakum-pakum, i nosila je šeširiće i kompletiće karakteristične za tu karipsku diplomatsku školu.

MARKO SAVIĆ I MAJA ILIĆ

OBRAZOVANJE ZA SVE

Inkluzivno obrazovanje ne ističe problem, već dete i njegove talente i potencijale. Sva deca, bez obzira na hendikep, treba da se obrazuju i vaspitavaju zajedno, i to u svojoj najbližoj školi. Inkluzivno obrazovanje je obrazovanje bez podela, a sam obrazovni sistem je taj koji mora da se menja kako bi obuhvatio svu decu.

U organizaciji Udruženja studenata sa hendikepom iz Beograda, a uz podršku Ministarstva za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku i Fonda za otvoreno društvo, u Pančevu je od 1. do 4. novembra održana međunarodna konferencija pod nazivom

«Inkluzivno obrazovanje - perspektive u Srbiji i iskustva iz okruženja». Konferenciji su prisustvovali aktivisti nevladinih organizacija iz zemlje i regiona koji se bave obrazovanjem i inkluzivnim obrazovanjem, predstavnici Saveza učitelja Srbije, psiholozi, defektolozi i profesori iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Srbije i Crne Gore, kao i predstavnici organizacija mladih i studenata sa

hendikepom iz zemlje i regiona.

NOV ODNOS PREMA RAZLIČITOSTI

Inkluzija, kao pojam, znači biti uključen, prihvaćen, biti sa drugima. Razvila se devedesetih godina dvadesetog veka, i njen je cilj sveobuhvatno uključivanje osoba sa različitim vidovima hendikepa u sve aspekte života u zajednici. Znači, pod inkluzijom se ne može podrazumevati da smo svi jednaki, već se njome stvara novi odnos prema različitosti. Prvog konferencijskog dana, Daniela Bratković, docentkinja Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, istakla je da inkluziju treba shvatiti kao priliku za razvoj uz određene promene! Možda slogan «Obrazovanje za sve», pod kojim je konferencija održana, najbolje oslikava ono što se pod inkluzijom podrazumeva.

U zemljama u našem okruženju, inkluzivno obrazovanje, koje podrazumeva uključivanje sve dece u redovne razrede osnovnih i srednjih škola, nije zaživelo u praksi.

Ipak, radi se na tome da se specijalne škole ili specijalna odeljenja vremenom u potpunosti ukinu, tako da u svim ovim zemljama postoji određeni broj «mešovitih» odeljenja, a samim tim i škola, koje pohađaju sva deca bez razlike. Dok su pojedini predavači smatrali da specijalne škole treba postepeno ukidati, mnogi učesnici konferencije se nisu složili sa tim, već su uvereni da pravi put u inkluzivno školstvo vodi, upravo, kroz nagle promene. Jedino naglim ukidanjem specijalnog školstva se može postići ono što se pod inkluzijom podrazumeva. U oblasti inkluzivnog obrazovanja situacija je u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Hrvatskoj gotovo identična. Ipak, izuzetak je Brčko distrikt.

Jedino su u Brčko distriktu u potpunosti ukinute specijalne škole! Tamo su, tokom 2000. godine, upisali svu decu sa intelektualnim ili fizičkim hendikepom u redovne škole.

ČUDO U BRČKO DISTRIKTU

Tokom drugog konferencijskog dana mr. Fehim Halilović, učitelj i defektolog iz Brčkog, održao je predavanje pod nazivom «Proces implementacije inkluzije u školama Gradačca i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine». Na samom početku, naglašeno je da je u Bosni i Hercegovini još uvek razvijen sistem specijalnih škola ili specijalnih odeljenja pri redovnim školama. Deca sa lakšim ili težim intelektualnim hendikepom još uvek, po zakonu BiH, ne mogu da pohađaju redovne škole, već ih upućuju u neku od specijalizovanih institucija. U Gradačcu i Brčkom je situacija potpuno drugačija.

Do 1998. godine u Brčkom je postojala jedna specijalna škola za decu sa lakšim intelektualnim hendikepom sa preko dvestotine učenika, dok su na teritoriji Gradačca postojala posebna, specijalna odeljenja pri redovnim školama. Zahvaljujući aktivnostima nevladinih organizacija iz zemlje i inostranstva, iste te godine, započet je projekat «Integracija djece sa intelektualnim teškoćama u redovne razrede osnovnih i srednjih škola». Decu sa lakšim intelektualnim hendikepom su uključili u redovne razrede, doduše parcijalno - na određenu grupu predmeta, i... bili su uspešni! Naredne godine projekat je obuhvatio i preostalih četrnaest škola u Brčko distriktu. Kod njih su specijalne škole i specijalna odeljenja ukinuta 2000. godine. Već 2001. godine, i deca sa težim intelektualnim hendikepom su uključena u redovne razrede. Za početak, pohađali su samo pojedine predmete - likovno, muzičko i fizičko vaspitanje, dok su ostali učenici, sa lakšim intelektualnim hendikepom, potpuno učestvovali u nastavi. U Brčko distriktu je postojeći zakon usklađen sa novonastalom situacijom, tako što je naznačeno da deca sa intelektualnim hendikepom, uz odgovarajuću podršku stručnog tima, pohađaju redovne škole.

DNEVNIK I ĐAČKE KNJIŽICE

U pojedinim krugovima je postojalo mišljenje da se pod inkluzijom podrazumeva uključivanje dece u redovne škole, ali pod specijalnim uslovima. Neki su smatrali da je za decu sa intelektualnim hendikepom potreban poseban dnevnik u koji bi im se upisivale ocene. Drugi su mislili da decu treba uključiti u razred, ali pod specifičnim okolnostima i uslovima, gde bi se vršnjak od vršnjaka razlikovao, a to nikako nije cilj inkluzivne škole!

U školama u Brčkom su svi učenici, bez razlike, upisani u redovne školske dnevnike po abecednom redu. I svi učenici, bez razlike, dobijaju iste đačke knjižice! Svi dobijaju brojčane ocene, prema njima se svi odnose kao prema ravnopravnim članovima društva što, ne smemo zaboraviti, oni i jesu.

Kao značajan problem u procesu stvaranja inkluzivne škole Fehim Halilović je izdvojio fakultete, posebno Učiteljski i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, jer ne osposobljavaju stručni kadar na adekvatan način. Tako su u Brčkom i Gradačcu morali svakog novog učitelja ili defektologa posebno da podučavaju, jer su učitelji umeli da rade samo sa tipičnom decom, a defektolozi samo sa decom sa intelektualnim ili fizičkim hendikepom. Na kraju, tu su i roditelji koji nisu uvek znali, ili im okruženje to nije dozvoljavalo, da njihova deca mogu da pohađaju redovne škole i da treba da rastu sa svojim vršnjacima bez hendikepa. U tom smislu, stručni tim jedne škole (ili više njih) predstavlja prvi korak ka stvaranju inkluzivnog razreda. Drugi korak, bilo bi edu-

kovanje društvene zajednice, kako bi „svima postalo jasno da deca sa intelektualnim hendikepom nisu ona koja nešto ne mogu, da to nisu osobe koje treba štiti ili se od njih zaštititi, već su to osobe koje, kao i sve nas uostalom, treba usmeravati ka onome što ih zanima“. Iako čitav ovaj proces nije bio nimalo jednostavan, u Brčkom su uspeali da, u roku od četiri godine, u potpunosti preurede školski sistem.

Stručni tim u inkluzivnoj školi čine pedagog, psiholog, socijalni radnik i defektolog koordinator. U Brčkom postoji dvanaest stručnih timova; četiri tima rade u osnovnim, a ostalih osam u srednjim školama. Pedagoškim standardima iz 2004. godine, utvrđeno je da u odeljenju u kome se nalazi jedan učenik sa intelektualnim hendikepom ne sme biti više od dvadeset đaka, čime je olakšan rad defektologa koordinatora (precizirano je

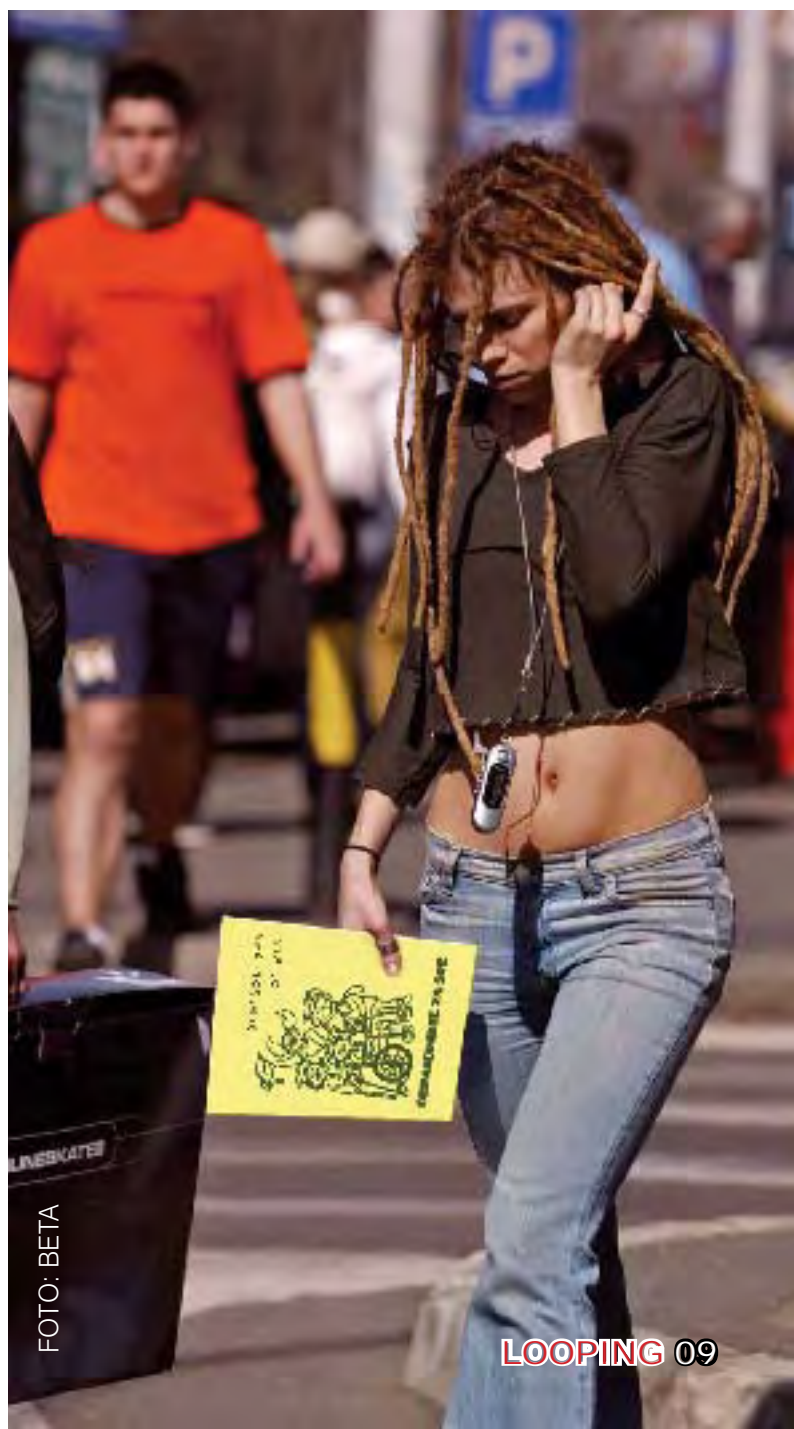

FOTO: BETA

da jedan defektolog radi sa dvanaestoro dece sa lakšim ili težim intelektualnim hendikepom).

Članovi stručnog tima tragaju za onim što pojedino dete posebno zanima i što ga čini jedinstvenim te, kada uspeju to da utvrde, forsiraju njegovu „bolju“ stranu a „lošiju“ zanemare. Tako malo-pomalo uspeavaju da ga osposobe za život u zajednici i pomognu mu u pronalaženju posla kojim će se kasnije baviti. „Smisao učitelja i jeste u usmeravanju“, rekao je Halilović, „bilo da se radi o detetu sa intelektualnim hendikepom ili o detetu bez hendikepa.“ Učenika zainteresovanog i veštog u molerskim radovima, poslali su na zanat, pa je on danas veoma uspešan i tražen moler i, što je najvažnije, sposoban je da se sam o sebi stara. Nekog

drugog dečaka je interesovala hortikultura, i on danas radi kao cvečar. Ali, ne zaustavlja se sve na osnovnom i srednjem obrazovanju. Jedna njihova učenica je završila fakultet i sada veoma uspešno radi u inostranstvu. Naravno, primeri su brojni, ali suština je uvek ista. Da su ova deca završila samo specijalne škole, bila bi izdvojena iz socijalne sredine i ne bi se moglo ni govoriti o njihovom osamostaljivanju. „Ono što mogu poručiti iz iskustva jeste da bi trebalo izmeniti i reorganizirati celokupne programe, organizaciju i politiku škole. Učitelji, prvenstveno, bez razlike moraju prihvatiti svu djecu. Inkluzija je tek tada kada svako na određenom mjestu da svoj doprinos!“ – rekao je gospodin Fehim Halilović.

LETOVANJE I IZLASC I U GRAD

Danas u Brčko distriktu četiri stotine učenika sa težim intelektualnim hendikepom pohađa više od 50% nastave, dok su sva deca sa lakšim intelektualnim hendikepom potpuno uključena u redovnu nastavu. Nije uvek bilo lako promeniti mišljenje ljudi koji nisu želeli decu sa intelektualnim i(ili) fizičkim hendikepom u svom okruženju. Tako jedna učiteljica, čiji je razred bio u prizemlju, nije htela da primi učenika koji nije mogao da hoda. Pošto nije bilo kosih ravni, majka je morala da ga nosi u učionicu na prvom spratu, kod druge učiteljice! Učitelj/ica treba da bude neko ko dete uvodi u razred, u pravom smislu te reči, i prihvata dete sa fizičkim ili intelektualnim hendikepom kao ravnopravnog člana odeljenja. Između ostalog, učitelj izrađuje nastavni program za svako dete pojedinačno i njegova dužnost je da detetu pruži jednak tretman u obrazovanju. Ako dete ne može da savlada matematiku u okviru nastavnog programa, učitelj/ica traži najadekvatniji pristup za njegovo obrazovanje. Od tog đaka ne treba zahtevati da barata ciframa, ali mu treba omogućiti verbalnu komunikaciju, kako bi se osećao kao neko ko pripada razredu, a ne kao neko ko je iz razreda izopšten.

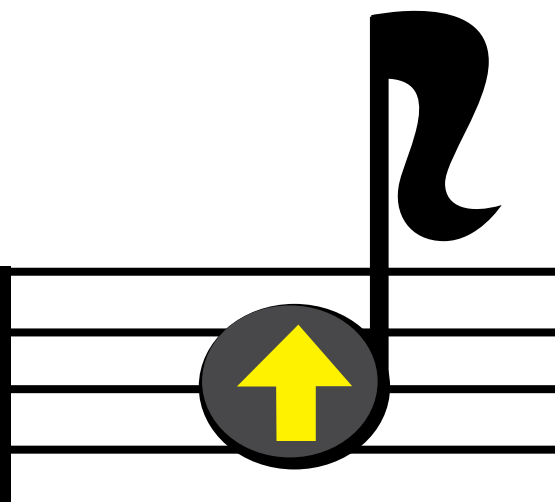
Ono što je posebno značajno jeste to što su u Brčkom uspeli da i roditelje izvedu iz socijalne izolacije. Roditelji sada decu vode u grad i na letovanja, dok su ih ranije skrivali od očiju javnosti. Oni vide da su njihova deca sada prihvaćena u društvu, i da to što su različita ne znači i da su manje vredna u odnosu na druge.

Možda je najslikovitiji primer onoga što se pod inkluzijom podrazumeva, upravo događaj koji se odigrao u jednoj osnovnoj školi, a koji su slušaoci pozdravili burnim aplauzom! Učiteljica, u čijem je odeljenju dete sa intelektualnim i fizičkim hendikepom, požalila se da baš taj učenik pravi velike probleme i da zbog njega ne može da drži nastavu. Čak je, po njenim rečima, taj učenik bio predvodnik kada je nekolicina đaka, iskakala kroz prozor. Pošto je profesor Halilović znao da se taj učenik otežano kretao, pitao ju je na koji je način došlo do toga. Učiteljica mu je objasnila da su mu dva učenika u učionici pomogla da preskoči prozor, dok su ga druga dvojica sačekala i prihvatila s one strane prozora. „E to sam želeo da čujem, to je potpuna inkluzija“, rekao je gospodin Fehim, kada nam je prepričao ovu priču.

MARINA STANKOVIĆ

MUSIC IS MY

ELEVATOR

Nikola Pejaković, jedna od najautentičnijih ličnosti domaće umetničke scene, a odnedavno i pridruženi član USH-a, ekskluzivno za LOOPING priča o filmovima, muzici, hendikepu...

Često te najavljuju kao kontraverznu ličnost... zbog čega misliš da to rade?

Imam običaj da govorim o stvarima o kojima mnogi ćute. Otvoreno sam govorio o narkomaniji i tuđoj i sopstvenoj, pa često kada govoriš otvoreno o nekim stvarima guraju te u kontroverznost. Novinari imaju običaj da izvrnu moje reči i zbog toga sve manje govorim o tim stvarima.

Uz tvoje ime obično stoji "banjalučki" glumac i reditelj... Gde više pripadaš, Beogradu ili Banja Luci?

To što se često popminje da sam iz Banja Luke je verovatno zbog mog govora. Nisam promenio naglasak i zbog toga me često vezuju za Banja Luku. Nisam bio prinuđen da menjam govor, čak ni posao to nije zahtevao od mene. U suštini, za mene su Banja Luka i Beograd isto.

Izjašnjavaš se, ili se trudiš da budeš veliki vernik?

Moja priča na tu temu je vrlo kratka. Ne želim da pričam o tome jer ne činim nista korisno za druge. Jedino o čemu pričam kada je vera u pitanju je to da se kod mene desila drastična promena. Ja sam od jednog ateiste, tačnije antiteiste, koji je bio protiv svih religija i organizacija crkve kao takve, i koji je sablažnjivao ljude koji slave slavu, postao nešto sasvim drugačije. Bukvalno, u roku od jednog sata

sam kao na klik prebačen. To je za mene bilo čudo i to je ono što sam želeo, u stvari, ljudima da kažem. Niko me nije ubeđivao niti me hranio nekim podacima. Jednostavno sam osetio neku božju promisao i zapitao se zbog čega mi neko ranije nije pričao o ovome. Konstrukcija « veliki vernik » je podrugljiva. Vera je intimna stvar i tako treba i da ostane, s' tim što ne treba kriti da si vernik.

Tvoj prvi album «Mama nemoj plakati» ima potpuno šokantne tekstove, kako je on nastao?

Prvu gitaru dobio sam u svojoj sedmoj godini kada sam i upisan u muzičku školu, iz koje su me vrlo brzo izbacili. Kasnije sam izbačen i iz osnovne, u sedmom razredu. Iz osnovne sam izbačen zbog nereda koje sam pravio, a iz muzičke su me izbacili jer su smatrali da nisam dovoljno zainteresovan za muziku.

Međutim, prava istina je da se od tog prvog susreta sa gitarom nisam rastao od nje do današnjeg dana. Muzika je bila moj paralelan život, živim u muzici možda intenzivnije nego u drugim stvarima. Jako je bitna u mom životu i taj album je nešto najiskrenije što sam uradio uopšte. Priča o muzici ima i svoj nastavak, ali da bi se moglo živjeti od muzike mora joj se posvetiti mnogo vremena. Još uvek nemam svoj bend i praktično živim od filma, kombinacija glumačkog i dramaturškog posla na svim nivoima. Muzika, ukoliko odlučim da joj se posvetim, a blizu sam jer imam dovoljno materijala za samostalne koncerte, će me upotpunosti ispuniti.

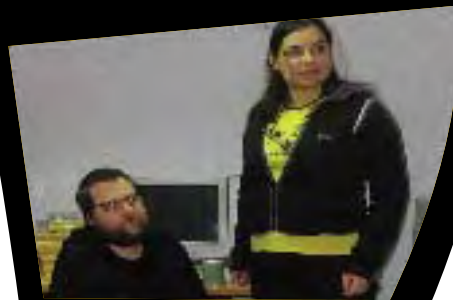
Mislim da sam dostigao taj nivo sviranja da za sebe mogu reći da sam gitarista.

Da li to znači da spremaš nešto novo, recimo drugi album?

Drugi album je gotov, čak smo i omot uradili, pitanje je samo svrha izdavanja albuma. Jer ako ne budem imao bend i ne budem radio ozbiljno, onda to neće imati mnogo smisla.

Po čemu se album razlikuje u odnosu na prvi?

Prvi je bio skup pesama iz raznih perioda. Za drugi se može reći da je muzički zreliji i čini ga skup pesama koje su nastale u periodu posle tog prvog albuma. Od '97-'98 do danas. To je vreme kada sam ušao u mirniji period svog života, i to je rezultiralo nekim totalno drugim konceptom. Samo ime albuma dosta govori o tome. Album se zove "U luci", u smislu nečeg mirnog, a

odnosi se i na Banja Luku gde je i nastao veći broj pesama sa tog albuma.

Iako si najpoznatiji baš kao glumac, imaš običaj da kažeš da si svestan da zapravo nisi glumac. Da li sebe smatraš glumcem?

Studirao sam pozorišnu režiju i taj rediteljski posao mi je poznat. Nisam školovan da budem glumac, ali imam neki glumački nerv koji koristim. Zbog toga možda uloge igram mnogo opuštenije od drugih, jer ne brinem o glumačkoj karijeri niti mislim na posledice. U filmu "Mi nismo anđeli 3" sam prvi put dobio toliko prostora.

Karijeru sam i počeo sa glavnom ulogom u TV drami "Apstinent" međutim, ovo mi je prva filmska glavna uloga. Prvi put da sam zapravo taj koji nosi film. Na taj način sam mogao da se oprobam u mnogim stvarima i pokazao sam prvenstveno sebi, a možda i drugima da mogu da iznesem film. Ipak, nista mi to nije pokazalo više od onoga što sam znao o sebi kao glumcu. Ipak imam limite. Govor, kao jedan od granica, zatim nemam razrađena glumačka sredstva i na kraju, ipak ne mogu da kažem da sam glumac. Ne osećam se tako.

Srđan Dragojević ti je često ukazivao poverenje?

Nekako nas je život navodio jedan na drugog. U "Lepim selima" smo on i ja napisali jedan scenario i napravili film koji je zaista obeležio '90. Kasnije se u naš rad upleo i Vanja Bulić, mada on zaista nije ništa napisao.

Na taj način ošteti je i mene i Srđana. Meni film mnogo znači, a mislim i našoj kinematografiji i krivo mi je što se on jednim poslovnim trikom ubacio između mene i Dragojevića. To je ostalo nedorečeno i pominjem to jer nikada javno nisam govorio o tome. Želim da kažem da je to bila prevara prve vrste. On je gledao film dok je pravljen, pa je napisao knjigu tako što je prepričao film, a posle je prodavao tu knjigu sa belom trakom na kojoj je pisalo "knjiga po kojoj je snimljen film". Ispalo je da smo mi čitali njegovu knjigu, pa pisali scenario.

Mnogi ljudi misle da se Srđan sa A2 i A3 "prodao", drugi misle da je unovčio ono što je trebalo da dobije još za "Lepa sela" i "Anđele 1"?

Kao neko ko je igrao u njegovim filmovima imam ugovornu obavezu kako bi trebalo da govorim o tim filmovima. Ono što mogu da kažem je da je to trilogija koja će ući u istoriju naše kinematografije kao

uspešna i tako bi trebalo da se posmatra. Međutim, postoje mnoge spoljašne stvari koje utiču na sudbinu filma. Dosta utiču i Dragojevićeve izjave, stavovi, njegova pozicija kroz koju ljudi čitaju i filmove. Niko ne spori da su oni komercijalni proizvod, znači tinejdž komedija.

Drugi deo sam doživeo kao neku vrstu eksperimenta i samtram da su takvi filmovi potrebni savkoj kinematografiji. Mislim da je žanrovski čist, inteligentan, ali je stradao pod naletima beogradske čarsije, a ne objektivno, i mislim da na isti način lagano strada i treći deo. Čini mi se da filmovi ne dobijaju čistu filmsku kritiku.

Da li misliš da te je serija «Složna braća» promovisala široj javnosti u Srbiji?

Ne, mislim da su to ipak «Lepa sela». Složna braća su nastala u potpuno ludom vremenu. Ona je imala neke zanatske probleme, trebalo je neko da kontroliše to naše ludilo tokom stvaranja te serije. Ponosan sam na tu seriju.

Da li se stidiš nekog svog ostvarenja?

Ja sam radio razne stvari. Dešava se da napuštam Akademiju jer sam umislio da sam suvi umetnik i nisam želeo da se bavim komercijalnim stvarima. Posle par godina, potpisao sam neke od najkomercijalnijih poslova u gradu. To sam objašnjavao nekom svojom igrom života. Shvatio sam da posao koji radim i način na koji sam to radio je razlog što me ljudi traže. Međutim, sa druge strane, moja ovisnost o nekim supstancama je bio razlog zbog čega prihvatam sve što mi se nudi.

Trebao mi je keš. To je bila siva faza. Međutim, i kada sam radio stvari koje ne volim trudio sam se da ih radim na najbolji način. Sma - t r a o sam da

sam autističan umetnik, a u stvari sam komercijalna koka.

Da li smo stekli utisak da je muzika za tebe, ipak, umenost broj jedan?

U muzici sam osetio najčistije prisustvo čiste više sile. Momenat kada napraviš pesmu je potpuno nekontrolisan, to je očigledno rad nekoga sa strane. To što ja radim ima srednji kvalitet, ali ono što je van mene ima odličan kvalitet. Tu sam najjasnije video razliku između rada mozga i rada srca. Kad radiš mozgom i teraš sebe da napraviš pesmu, rezultat je srednji, a kada je Bog pošalje onda je to zaista kvalitet. Ne mogu da kažem da je muzika umetnost broj jedan, ali bih voleo da jeste.

U Njujorku si svirao sa bandom Rocking chair, sa muzičarima koji imaju hendikep. Zanima me da li za sebe smatraš da imaš hendikep?

Smatrao ili ne, imam ga. Jedino mi nije jasno na koji sam ga način prevazišao. Imao sam sve predispozicije da ga ne prevaziđem. Sredina u kojoj sam rastao, roditelji koji nisu uticali na mene. Svoj hendikep, koji je urođen, sam tumačio kao svoju prednost. Gledao sam na to kao, svi su ljudi isti, a ja sam poseban. To je bilo moje tumačenje stvari.

U Njujorku sam svirao sa bandom "Rocking chair". Živeo sam u blizini mesta u kojem su oni imali probe. Nisam ni znao da bend čine osobe sa hendikepom. Jednog dana sam ih pitao da li mogu da sviram sa njima i oni su mi rekli da u bendu sviraju isključivo ljudi koji imaju hendikep. Pokazao sam im ruku i to je bilo dovoljno da započnemo saradnju. Svirali smo po parkovima i raznim mestima. Pošto je bubnjar imao problema sa leđima, povremeno je morao da legne. U tim momentima se pravila pauza. Kad smo jednom pravili pauzu, prišao sam mikrofONU i rekao "We must take a brake because we are disabled". Kada smo došli u back-stage, svi su bili ljuti na mene. Pitao sam ih

FOTO: JULIJA JEREMIĆ

šta se dešava i tada shvatio da oni zapravo pokušavaju da objasne kako su isti kao i drugi ljudi, dok sam ja sebe doživljavao drugačije.

Ipak, nikada nisam imao emotivnih problema, ženama sam prilazio sa svešču o tome da imam četiri prsta. Nekim mehanizmom je to kod mene obrisano. Gitaru sam počeo da sviram bez opterećenosti o tome. Još kao dete nisam bio opterećen time. Školskim drugarima sam govorio da ću kupiti užinu onome ko mi nađe peti prst. Nisam krio ruku nikada.

Kako izgledaju tvoji večernji časovi kada si slobodan?

Ja sam živio jedan prilično nakaradan život. Dok sam bio u Beogradu, retko kad sam bio trezan i normalan u poslednjih dvadeset godina. Poslednje tri godine mi je savetovano da ne pijem i pokušavam da se sredim, da živim normalno. Nemam ni potrebu više za takvim načinom života. Ne znam šta bih još mogao da uradim. Radio sam sve što čoveku može da padne na pamet da uradi, a opet, sve je to bilo autodestruktivno.

Šta čitaš od literature?

To se takođe promenilo. Čitam religioznu literaturu. Fasciniran sam tekstovima svetih otaca. Izučavam to i neodoljivo me privlači. Osećam neku vrstu smirenja kad to čitam. Nekako sam siguran. Tu sam našao odgovore na moja pitanja. Odgovore koje nisu mogli da mi daju ni Arto, ni Džekson Polok, ni Dali, ni Bukovski, znači junaci moje mladosti. Shvatio sam odakle ide ta moja autodestrukcija.

Muzika je bila moj paralelan život, živim u muzici možda intenzivnije nego u drugim stvarima. U muzici sam osetio najčistije prisustvo čiste više sile. Momenat kada napraviš pesmu je potpuno nekontrolisan, to je očigledno rad nekoga sa strane. Svoj hendikep, koji je urođen, sam tumačio kao svoju prednost. Gledao sam na to kao, svi su ljudi isti, a ja sam poseban. To je bilo moje tumačenje stvari.

LJUPKA MIHAJLOVSKA

KOKUA

Početna slova fraze Kahi O Ka Ulu Ana koja se može prevesti kao mesto rasta ili odgajanja, kao akronim formiraju reč K Različiti programi i organizacije koje se bave decom i mladima, razvojem lokalne zajednice ili ekologijom, u svom imenu imaju reč Kokua. Na kraju svakog teksta, tipa molimo vas da ne bacate đubre uokolo, piše „Please kokua” - molimo vas da podržite, ili sarađujete i „mahalo” - hvala.

Studentska organizacija Kokua nastala je daleke 1966. godine. Naime, okupilo se par studenata koji su čitali svom prijatelju oštećenog vida beleške sa predavanja i tekstove iz udžbenika. A onda, slučajnošću, pridružila im se i nekolicina studenta sa drugačijim vidom hendikepa te se društvanje proširilo. Cross-disability pristup bio je intuitivan i spontan. Nakon toga, ova ekipa entuzijasta podnela je zahtev Univerzitetu da ozvaniči njihovu organizaciju, a predlog za baš ovakvo ime dala je jedna od studentkinja. Danas, Kokua koja funkcioniše kao studentski servis podrške, godišnje ima oko 800 članova-korisnika od kojih je samo šestoro stalno zaposlenih dok su ostali, njih oko stotinu, studenati-saradnici i to na različitim projektima kojima je ovo dodatni, plaćeni poslić.

Dva federalna zakona o građanskim pravima (Federal Civil Rights Law) kojima se regulišu prava osoba sa hendikepom važe za sve ljude koji se nalaze na teritoriji SAD-a, a ne samo za američke državljane. U Engleskoj postoji sličan zakon, ali je formulisan tako da važi isključivo za britanske državljane (što znači da stranci ne mogu da koriste zakonomom predviđene besplatne vidove podrške). Prvi američki zakon o ljudskim pravima, The Rehabilitation Act (Zakon o rehabilitaciji) iz 1973. godine, usvojen je nakon burnih šezdesetih i borbe za rodnu i rasnu ravnopravnost. Član 5. tog zakona odnosi se na prava osoba sa hendikepom, i pošto je u SAD uobicajeno davanje „nadimakâ

UNIVERSITY OF HAWAII

pojedini delovima zakona, poznat je kao "the civil rights of the handicapped act" (Zakon o građanskim pravima hendikepiranih). U tekstu ovog zakona upotrebljeni su termini hendikep i "hendikepirani" (the handicapped). Pošto ovi termini imaju loš imidž i smatraju se pežorativnim i uvredljivim, vremenom su zamenjeni terminima people or person with disabilities, iako nije bilo posebnog ukaza o novoj terminologiji. Prema ovom zakonu, osobe sa hendikepom imaju podjednako pravo pristupa svim državnim fondovima, što je bitno za univerzitate i studente jer se državni univerziteti finansiraju iz državnog budžeta. Ovaj zakon je "doteran" i u praksi je zaživeo tek oko 1977. godine. Tada su i svi državni univerziteti zakonom obavezani da imaju organizaciju čiji je zadatak upravo to da ovaj zakon o antidiskriminaciji osoba sa hendikepom sprovodi u delo. Havajska Kokua je osnovana desetak godina pre usvajanja zakona, jer su studenti smatrali da treba organizovati podršku, a ne zato što to zakon zahteva. Uostalom, ovaj stav o zajedništvu i međusobnoj podršci je tipičan za Havajce. Oblast građanskih prava osoba sa hendikepom, kada se radi o prevozu, privatnim firmama, telekomunikacijama ili poslodavcima, detaljnije je obrađena Zakonom o Amerikancima sa hendikepom iz 1990. godine (The Americans with Disabilities Act -ADA). Medjutim, uprkos ovim zakonima, najteže parnice u oblasti ljudskih prava ne odnose se na diskriminaciju zbog rasne ili etničke pripadnosti, već na diskriminaciju na osnovu hendikepa. Pre desetak godina vođen je proces protiv firme koja je izrađivala testove za prijemne ispite. Radilo se o standardnom testu koji se polaže za prijem na fakultet (takozvani SAT-test). Ovaj test se uvek polaže tačno određenim danom - subotom. Na testovima učenika koji nisu mogli da polažu test tog dana, a to su najčešće bili Jevreji koji ne rade subotom, ili su morali da polažu test alternativno, a to su uglavnom bili mladi sa hendikepom, pisalo je da rezultati nisu standardizovani. Tako su, na fakultetima za kandidate koji nisu imali jevrejska imena, mogli da pretpostave da imaju hendikep. Pošto su pojedini kandidati smatrali da upravo zbog toga nisu bili primljeni na fakultete, tužili su kompaniju koja je pravila testove i sada na testovima više ne postoji podatak o tome da rezultati nisu standardizovani.

Ko je osoba sa hendikepom? Zakon iz 1973.g. bavio se

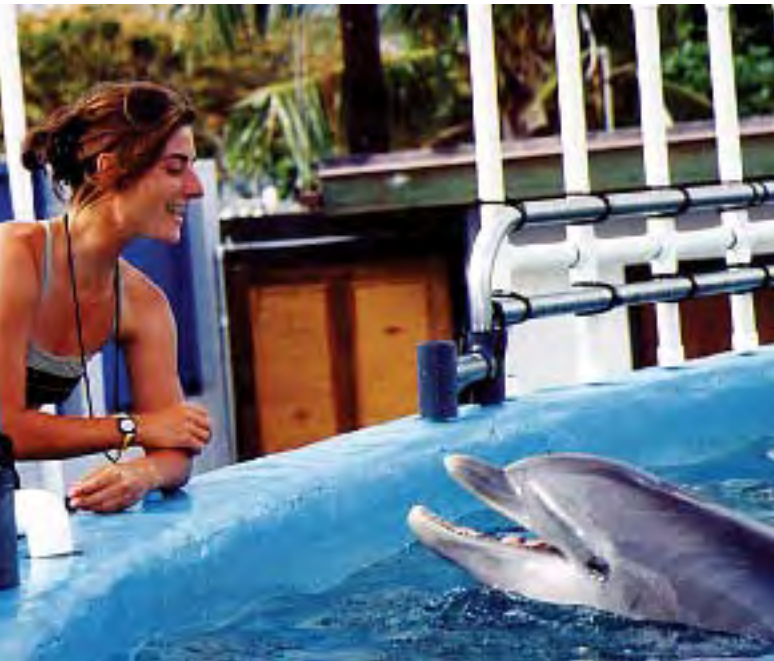

pravima osoba sa "tradicionalnim" vidovima hendikepa, i tu su se za svoja prava oglasili ljudi sa očiglednim hendikepom koji o sebi misle kao o osobi sa hendikepom- korisnici kolica, osobe potpuno oštećenog vida ili sluha... Zakon iz 1990. uključio je i osobe sa tzv. nevidljivim ili sakrivenim hendikepom kao što su teškoće u učenju (learning disabilities), disleksija, disgrafija i diskalkulacija, što su sve realni neurološki problemi (npr. oko vidi, ali mozak ne obrađuje podatak). Direktorica Kokue, gospođa En Ito, koja je japanskog porekla, kaže da su Japanci tek pre desetak godina prihvatili "learning disabilities" kao objektivni zdravstveni (neurološki) problem. Pre toga su mladi sa ovim hendikepom bili tretirani kao lenji i predstavljali su sramotu za svoje porodice. Ovaj zakon štiti i prava osoba sa psihijatrijskom dijagnozom (npr. shizofrenija) i osoba sa zdravstvenim problemima (sida, tuberkuloza, ili jednostavno osoba koja zbog određene terapije ne može da bude u top-formi). "Novi hendikep" na listi u poslednje vreme je autizam, odnosno Aspergerov sindrom. U pitanju su osobe čiji mozak savršeno funkcioniše i koje su briljantne u nekoj oblasti, ali ne mogu da razviju odgovarajuću društvenu komunikaciju. Ovde, u Honoluluu, ima dosta studenata sa Aspergerovim sindromom, pojedini su i na doktorskim studijama.

PRIMAMLJIVE KOKUINE PONUDE

Kokua pruža čak 25 različitih usluga koje se utvrđuju individualno, a prema potrebama određenog studenta. Prema zakonu, student/kinja prvo mora doneti lekarsko uverenje da ima hendikep koji u znatnoj meri, i to trajno, smanjuje njegove/njene sposobnosti. Usluge su besplatne za sve studente, uključujući i strance, i koristi ih približno 800 studenata godišnje, odnosno gotovo 300 njih po semestru (postoje jesenji, prolećni, i letnji semestar). Bilo je i studenata iz Afrike, Norveške, Indije, Japana, Kanade, Južne Amerike, Engleske, sa Samoe... Podrazumeva se, a i zakoni to izričito zahtevaju, da studentima sa hendikepom mora biti dostupno sve ono što je, u oblasti obrazovanja, dostupno i svim ostalim studentima. Kokua ima obaveze prema studentima samo u okviru fakulteta, dok se personalna asistencija za vanškolske aktivnosti ostvaruje na druge načine.

PROFESOR BEZ BRKOVA. Aktivisti Kokuie upoznaju bruceše sa kampusom, fakultetima i oblicima podrške koje pruža ovaj studentski servis. Sa novopridošlim studentima savetnik/ca priča o problemima vezanim za dolazak u novi kampus, o pristupačnosti i orijentaciji na kampusu, i o tome šta znači biti osoba sa hendikepom u novom kampusu (tzv. disability access counseling). Na Kokuinom sajtu postoji i

mapa pristupačnosti kampusa. Pošto je havajski Univerzitet osnovan pre tačno sto godina jasno je da postoje i stare, nepristupačne zgrade bez liftova. U renoviranja objekata na kampusu ulažu se milioni i pritom se u potpunosti uvažavaju standardi pristupačnosti kao što su širina vrata ili dostupni toaleti. Studenti sa hendikepom se upisuju pre zvaničnog upisnog roka što im omogućava da dobiju najprikladniji raspored časova. Organizovano je da se sva predavanja i vežbe za određenog studenta sa hendikepom odvijaju u istoj zgradi, i to u onoj koja ima lift. Student/kinja koji/a otežano čuje dobija profesora bez brkova i to onoga koji govori glasno i razgovetno... Za studente koji imaju potpuno oštećen sluh, biraju se učionice sa dobrim osvetljenjem kako bi dobro videli tumača za gestovni jezik. Ako student/kinja pojedinim danima odlazi na terapije, dobija odgovarajući raspored, pa tim danima nema predavanja i vežbe (npr. dijaliza ponedeljkom, sredom i petkom, a časovi utorkom i četvrtkom). Studenti koji ujutru uzimaju lekove od kojih im se vrti u glavi ili nešto slično, imaju časove posle podne.

STIPENDIJE. Studenti sa hendikepom ravnopravno konkurišu za sve stipendije. Uz to, postoji fondacija Vocational Rehabilitation (Profesionalna rehabilitacija, odnosno integracija) koja nije deo obrazovnog sistema, i podržava žitelje SAD koji imaju hendikep. Kada se proceni da određena osoba sa hendikepom poseduje odgovarajuće talente i potencijale (u tu svrhu valja odraditi gomilu testova), postaje njihov stipendista. Mnogi Kokuini članovi su stipendisti ove fondacije koja pokriva sve troškove vezane za školovanje, uključujući i prevoz do fakulteta.

ZASTUPANJE I POSREDOVANJE. Kokuini saradnici/e, u ime određenog studenta/kinje, razgovaraju sa profesorima i fakultetskim osobljem o njegovom/njenom hendikepu. Tako se izbegava situacija u kojoj bi predavač mogao da diskriminiše studenta/kinju samo zato što ne zna da on/a ima hendikep, ili zato što ne zna kako da se ponaša u takvim okolnostima. Ako je u pitanju hendikep prema kome predavač može da ima predrasude, onda mu se samo okvirno kaže da student ima medicinski problem i da uzima lekove (npr. student koji ima shizofreniju je pod terapijom i nije "opasan"). Pregovara se i sa različitim kancelarijama i službenicima na fakultetima, u domovima i bibliotekama, ili sa parking servisom (ovde se teško dolazi do mesta za parkiranje).

KOKUIN ČITAČ. Transponovanje govora u pisani tekst ("captioning") u televizijskim emisijama se, na primer, javlja kao ispisani prateći tekst u donjem uglu. Za studente oštećenog sluha Kokuia angažuje profesionalne dakti-lografe koji simultano sa izlaganjem profesora unose tekst predavanja u kompjuter.

KNJIGE I IZDAVAČI. Studenti oštećenog vida koriste knjige na Brajevom pismu i pisani materijal u odgovarajućim alternativnim formama. Ovaj materijal se obezbeđuje tako što Kokuini saradnici čitaju i skeniraju standardne knjige i udžbenike a zatim ih, pomoću odogvarajućeg softvera, transponuju na Brajevo pismo, u veći font, ili u zvučni format (za korisnike oštećenog vida, studente sa disleksijom, ili za studente koji usled motornog hendikepa ne mogu da okreću stranice ali mogu da daju komande kompjuteru glasom). Prodorne i mnogoljudne države, kao što su Kalifornija i Teksas, imaju i zakon prema kome je svaki izdavač knjiga koje se koriste u obrazovanju (od predškolskog do univerzitetskog nivoa) dužan da, na zahtev koris-

nika, dostavi knjigu u elektronskom formatu. Čitaoci zatim, pomoću odgovarajućeg softvera, prebacuju udžbenik u željenu elektronsku formu. Iako se najveće izdavačke kuće nalaze u Njujorku, zahtevi iz Kalifornije i Teksasa bili su toliko brojni da je izdavanje udžbenika u elektronskom formatu

postalo standard.

PREDAVANJA, LABORATORIJA I BIBLIOTEKA. Studenti oštećenog vida, kao i studenti sa motornim hendikepom ili disleksijom mogu da dobiju asistenta koji im "hvata" beleške na časovima. U biblioteci asistent traži željene knjige, donosi ih, kopira i slično. Na laboratorijskim.

PREDAVANJA, LABORATORIJA I BIBLIOTEKA. Studenti oštećenog vida, kao i studenti sa motornim hendikepom ili disleksijom mogu da dobiju asistenta koji im "hvata" beleške na časovima. U biblioteci asistent traži željene knjige, donosi ih, kopira i slično. Na laboratorijskim vežbama student sa hendikepom daje uputstva i tumači eksperiment za vreme dok njegov asistent vrši taj eksperiment. Obezbeđena je i asistencija pri kretanju za korisnike kolica, studente oštećenog vida, ili za studente koji se zbog uzimanja određenih lekova "lelujaju na nogama"...

DOLCE VITA

SHUTTLE - SPACE SHUTTLE. U okviru kampusa saobraća tzv. shuttle (mini-bus ili kombi) koji ima platformu odnosno lift. Ovaj prevoz je, naravno, namenjen svim studentima a ne posebno osobama sa hendikepom, i povezuje domove i fakultete. Studentima sa hendikepom je na raspolaganju i dodatni prevoz kombijem.

ROLL IN SHOWERS. Ne postoje posebni studentski domovi za studente sa hendikepom, već pristupačne sobe i apartmani u okviru domova (tzv. accessible units). "Sobe sa pristupom" imaju tuševe pod koje se uleće u kolicima, kuhinjske elemente odgovarajuće visine i držače u kupaatilima.

(NE)DOZVOLJENE PUŠKICE I "IZLEŽAVANJE" NA ISPITU. Studentima sa hendikepom je, ukoliko to žele, na raspo-

laganju čitav niz "olakšica" prilikom polaganja ispita, ali popuštanje i podilaženje nisu među njima. Studenti mogu da polažu ispite u prostorijama Kokue, npr. u zasebnoj prostoriji koja pruža maksimum koncentracije, mogu da leže ukoliko imaju bolove, ili da stoje ako im ne odgovara da sede... Postoje i studenti ikoji imaju panični strah (dijagnostikovani) od polaganja ispita (panic disorder) i tu se osećaju sigurnije. Važno je da ispit polažu tačno onako kao i svi ostali studenti (pismeno, usmeno, dozvoljene/nedozvoljene puškice i udžbenici ...). Student mora da potpiše da prihvata uslove ispita i da ispit neće "procureti" dalje, dok Kokua piše izveštaj o tome na koji je način student polagao ispit i predaje ga profesoru ili sekretaru... U Americi je izuzetno popularan tzv. scantron-test u kome se zaokružuju ponuđeni odgovori. Ovakav test se proverava, pregleda kompjuterski. Studentima kojima je potrebna asistencija za zaokruživanje odgovora asistenta i dobiju. Međutim, Kokua ujedno i "motri" da sve bude po propisu, tako da nema popuštanja i podilaženja studentima sa hendikepom.

KA' A 'OHUA (BUSS). Honolulu, koji je manji od Beograda, nema metro ali ima živopisne autobuse zbog kojih važi za jedan od gradova sa najdostupnijim prevozom na svetu. Pored očekivane platforme/lifta, ovi autobusi sa prednje strane imaju i platformu za odlaganje bicikala, dečijih kolica i kolica (za korisnike koji žele da se smeste na sedišta u autobusu), a vozač je uvek raspoložen da asistira pri ulasku.

KI' O WAI (BAZEN). Podrazumeva se da ne postoji fenomen zvani bazen za osobe sa hendikepom, već svi javni bazeni moraju imati lift/platformu, čime je omogućen pristup korisnicima kolica i osobama koje se otežano kreću. Takve liftove imaju, na primer, bazeni u gradskim parkovima kao i bazen na kampusu.

MOANA (OKEAN). Nedaleko od male luke, iste one iz koje polaze ribarski brodići i brodovi za turistički fotografski lov na grbave kitove tokom sezone parenja, nalazi se gradska plaža. Tu ponekad, u sumrak, plivači mogu da nalete i na velike havajske kornjače. Ova plaža, koju koralni greben štiti od ajkula, ima postavljene gumene staze koje korisnicima kolica omogućavaju pristup u vodu.

MANO (AJKULA). Najdovrtljiviji i najbezobzirniji članovi lokalne srferske komune nekima od turista željnim adrenalinskog šoka nude full-contact sa ajkulama. Ajkulu namame mesom, a turistu strpaju u kavez i spuste ga u vodu. Naravno da se ovi izleti, koji izbežumljuju lokalne vlasti, odvijaju daleko od očiju javnosti.

KOKUA FESTIVAL. Džek Džonson, novi heroj nezavisne američke muzičke scene, potekao iz havajskog srferskog miljea i organizator je izuzetno popularnog Kokua muzičkog festivala. Prihode ostvarene na ovom festivalu koristi Kokua Hawaii Foundation za projekte iz oblasti ekologije, recikliranja i očuvanja životne sredine i biljnih i životinjskih vrsta na Havajskim ostvima.

TATJANA ILIĆ

VUKODLAK-NEOČEKIVANA PROJEKCIJA (ne)MOĆI

Vukodlak sa naslovne stranice Looping-a debitovao je na izložbi radova studenata pete godine Fakulteta primenjenih umetnosti Diploma 2006, u beogradskoj galeriji Superspace. Mladi umetnik Nenad Gajić se, u okviru izloženog diplomskog rada, bavio vizuelnim identitetom i postprodukcijским momentima

izmišljenog horor-filma *The Lunatics*. U okviru ovog projekta, autor je izradio knjigu standarda filma, pregled likovnih rešenja logotipa filma, atmosfere i reklamne kampanje koja prati ovaj film. Prikazao je plakate za film, nalepnice i memorandumе, modele glava karaktera, opremu za diskove, idejno rešenje

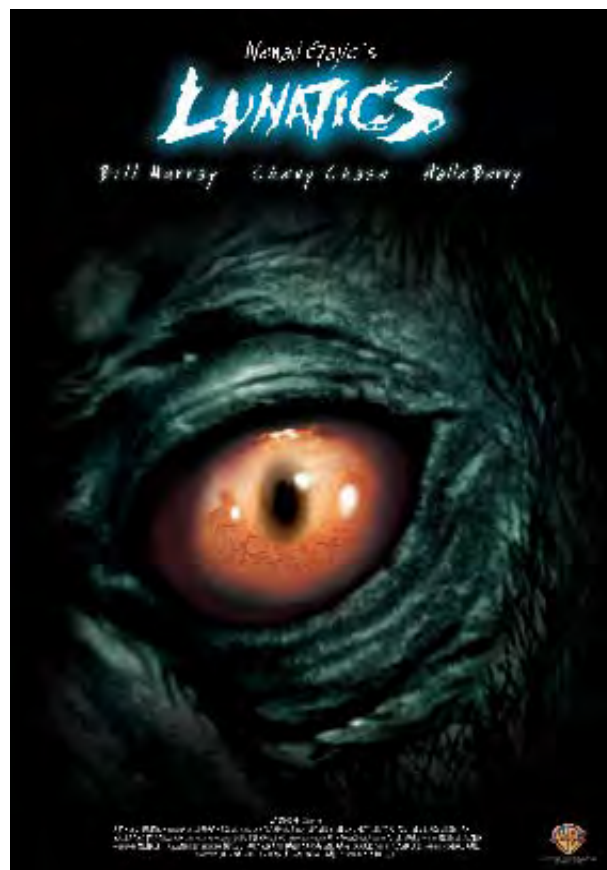
za izgled autobusa za turneju u okviru promotivne kampanje za film.

Nenad Gajić je, sa Valentinom Šaljanom, napisao i scenario za film *The Lunatics*. Izloženi radovi i likovnost samog čina transformacije u vukodlaka privukli su i Mikiju Lakobriju, majstora filmske maske i specijalnih efekata o

kome smo pisali u prvom broju Looping-a. Očekuje se da će mladi umetnici snimiti zamišljeni film.

Vukodlak je od mitskog bića evoluirao do oštećenog mesta savremene horor produkcije. Kao centralna figura ovog diplomskog rada i scenarija, vukodlak je iskrasao spontano. "Horori, posebno vukodlaci, imaju vizuelni momenat koji impresionira, podrazumevaju transformacije, preobražaje i deformacije", objašnjava Nenad Gajić.

Najlucidniji momenat scenarija reflektuje se kroz upotrebu hendikepa kao svojevrsnog kataliza-

tora moći vukodlaštva. *The Lunatics* je zamišljen kao suspenz, brza promena slika ili atmosferski spot bez ikakvih objašnjenja. Bolnica u novogodišnjoj noći obasjanom mesečinom predstavlja pozadinu za neverovatnu metamorfozu dvojice korisnika kolica - mladića, bivšeg reli vozača i senilnog starca. Suprotno svim stereotipima o vukodlaštvu, ovde tu negativnu moć koja znači sposobnost ubijanja, stižu heroji koji je, zbog svog hendikepa, neće iskoristiti. Kroz neočekivani satirični obrt, bez dubljeg poniranja u dualizam dobro-zlo, ovde se neupotreba vukodlaštva očitava kao osobeni vid moći.

Maja Ilić

HALJINA OD VIZA

(ILI KOLIKO JE PAPIROLOGIJE
POTREBNO NAŠIM STUDEN-
TIMA DA BI OSTALI I OPSTALI
U INOSTRANSTVU)

Polovinom decembra 2006. godine, u Centru za savremenu umetnost u Barseloni je održan jedanaesti Međunarodni festival reciklirane umetnosti. Reciklirana umetnost predstavlja vid stvaranja za koji se koriste već upotrebljeni, otpadni materijali i služe kao materijal za nešto sasvim novo. Mlada beogradska umetnica Nevena Dragosavac je, kao deo svog diplomskog rada, izložila neobičnu dugu haljinu sa šlepom, nazvavši je Haljina za uspeh.

Kao materijal za haljinu poslužilo je više od 500 birokratskih papira, koji su ovoj talentovanoj umetnici bili neophodni za sticanje viza i različitih dozvola tokom petogodišnjih studija u Holandiji i Španiji. Haljina za uspeh kreirana je s namerom da duhovito i provokativno predstavi gomilu dokumenata potrebnih jednom državljaninu Srbije na studijama u inostranstvu. Kao takva, haljina od viza je efektna kritika strogog birokratskog aparata zemalja EU, čiji vizni režim predstavlja svojevrsnu diskriminaciju državljanina ostalih zemalja Evrope koje nisu bile te sreće da postanu članice EU. Šteta što haljina od viza nije dobila i vremensku dimenziju, kojom bi umetnica dokumentovala vreme izgubljeno u sakupljanju svih tih papira u redovima ispred raznih šaltera i administrativnih zgrada. O svemu tome možemo samo da nagađamo.

Vrhunac njenog nastupa bio je, međutim, kada je 19. decembra odlučila da obuče svoju Haljinu za uspeh i da, u pratnji umetnika, novinara i TV-ekipa, prošet

gradom. Prolaznici su se zaustavljali, prilazili, fotografisali je, postavljali pitanja... Nevenina šetnja kojom je zatvoren Festival reciklirane umetnosti, simbolično je završena ispred jedne od administrativnih zgrada u centru Barselone.

Na pitanje kako je došla na ideju da napravi Haljinu za uspeh, Nevena kaže:

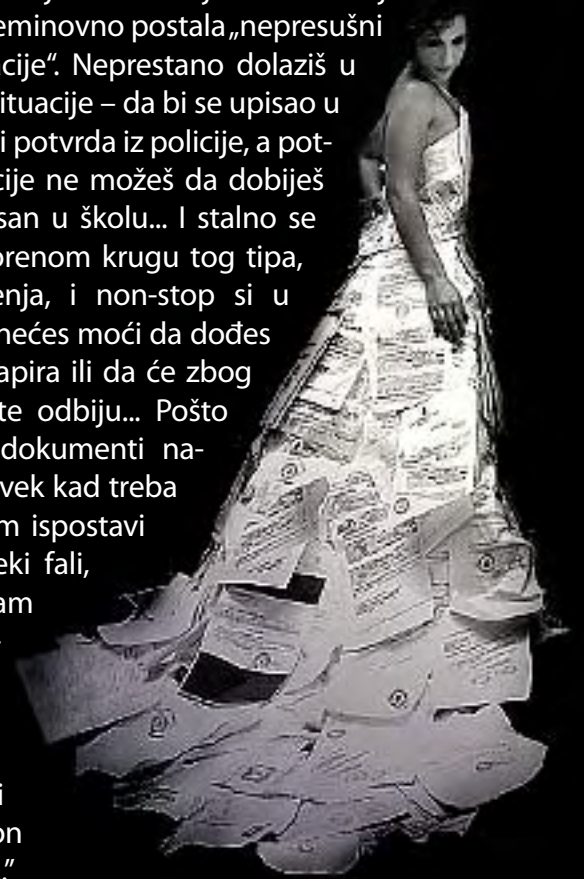
“Čim sam 2001. godine odlučila da studiram u Holandiji počelo je beskrajno “natezanje” sa birokratijom i ta tema je neminovno postala „nepresušni izvor inspiracije“. Neprestano dolaziš u nemoguće situacije – da bi se upisao u školu treba ti potvrda iz policije, a potvrdu iz policije ne možeš da dobiješ ako nisi upisan u školu... I stalno se vrtiš u zatvorenom krugu tog tipa, trpiš poniženja, i non-stop si u paranoji da nećeš moći da dođeš do nekog papira ili da će zbog nečega da te odbiju... Pošto su se silni dokumenti nagomilali, a uvek kad treba da ih predam ispostavi se da mi neki fali, napravila sam ovu ogromnu haljinu i otišla do policije, da vidim da li su napokon svi na broju...”

Haljinom od viza

Nevena je zadobila izuzetan publicitet u Španiji (uključujući i dokumentarac katalonske televizije), i pokrenula brojne polemike o viznom režimu i ljudskim pravima u Srbiji. Ova provokativna haljina otvara niz još provokativnijih pitanja – gde su granice ljudskih prava? Da li ona zaista važe za sve? Ili se i tu radi o grupi privilegovanih koji ta prava uživaju i onih drugih koji su, ne svojom krivicom, obespravljani? U kojoj meri vizni režim ograničava slobodu kretanja i narušava ljudsko dostojanstvo?

Ostaje da se ponadamo da je poruka Nevene Dragosavac naišla na razumevanje, i da su zvaničnici bar nekih zemalja EU, ali i domaći političarari, shvatili poentu Haljine za uspeh.

TATJANA RADIĆ

USTANAK U FAVELI: MUZIKOM PROTIV NARKO-MAFIJE

Dokumentarne i igrane filmove o najaktuelnijim društvenim i političkim temama današnjice objedinio je festival pod nazivom „Slobodna zona“. Kako na prvom festivalu (2005. godine) tako i na drugom (2006. godine), publika je imala priliku da vidi filmove različitih stilova i žanrova - od onih veoma dobro plaćenih pa sve do malih, nezavisnih produkcija koje su izazvale svetsku pažnju. U vezi sa tim organizatori se, tananim odabirom, trude da prikazani filmovi budu iz najnovije svetske produkcije, filmovi vrhunskih autora, filmovi dugometražni i kratkometražni koji su nagrađivani na brojnim festivalima u Veneciji, Berlinu, Montrealu, Pragu, Parizu, Bolonji, Barseloni... Upravo je ovakvim festivalom moguće, kroz dokumentarne i igrane filmove, pratiti

dešavanja u svetu, ljudske sudbine odnosno borbu ljudi za osnovna ljudska prava (pravo na dostojan život, pristojan posao i pristojnu platu, na detinjstvo, na slobodu govora i slobodne medije, pravo na religiozno, seksualno i političko opredeljenje, slobodno kretanje, život van imigrantskog geta, na život u miru, bez okupacije...). Organizator Festivala je KC „Rex“, a sav prihod od prodaje ulaznica bio je namenjen izgradnji Sigurne kuće u Beogradu, za žene i decu, žrtve nasilja u porodici.

Na festivalu „Slobodna zona“ održanom od 15. do 19. novembra 2006. godine, prikazano je 14 igranih i dokumentarnih filmova. Više od 5500 posetilaca imalo je prilike da o samim ostvarenjima porazgovara sa rediteljima, glumcima

Sudeći po glasovima publike najbolje ostvarenje je omnibus „Sva nevidljiva deca“. Odmah za njim su „Ustanak u faveli“, „Hamburška deca“ i „Deca Beslana“. Od februara 2007. godine šest filmova sa ovog festivala prikazivaće se u dvanaest gradova Srbije.

„Ustanak u faveli“ (Favela Rising) je dokumentarni film Džefa Cimbalista i Metjua Mokarija koji je sniman u periodu od dve godine u Brazilu. Film opisuje život u brazilskim favelama - divljim naseljima (kod nas tzv. „karton siti“). Metju Mokarije je i osnivač fondacije Mocharu Foundation koja se zalaže da obrazovanje

Ovakve klasne razlike vuku korene još iz 16. veka kada su kolonizatori, Portugalci, naseljavali mesta sa najboljim zemljištem (od kojih je kasnije formiran centar grada), a domoroci su živeli u blizini rudnika i plantaža gde su i radili.

Favele nastaju neplanirano tako što oni koji nemaju novca za iznajmljivanje ili kupovinu stana podižu privremene nastambe u kojima nema komunalne infrastrukture. Kontrolu nad brazilskim favelama je, 80-tih godina dvadesetog veka, preuzela naoružana mafija koja se bavi trgovinom oružjem i drogom.

Film govori o Vigario Gerald faveli koja se nalazi na severnoj strani Rio de Žaneira. U njoj živi čak 8000 stanovnika koji su uspeali da se muzikom izbore protiv nasilja koje su posmatrali u neposrednoj blizini i da mladima ponude život koji neće imati veze sa drogom i oružjem.

Vojna policija je 1993. godine izvršila racije u tri brazilске favele. Tom prilikom ubijeno je tridesetoro civila. Samo u Vigario Gerald faveli je, nakon dva sata neprekidne pucnjave, poginuo 21 civil, što predstavlja najveći broj žrtava u istoj faveli tokom jedne racije do tada. Nakon tog masakra osnovan je časopis „Afroreggae Noticias“ koji je bio namenjen mladima čija su interesovanja vezana za muziku, a zapravo je promovisao celokupnu crnačku kulturu.

Njegov osnivač Hose Pereira je, zajedno sa liderom grupe Afroreggae, Andersonom Sà (koji je izgubio mlađeg brata u pomenutoj raciji), i drugim ljudima okupljenim oko časopisa osnovao i „Casa de Pazz“, prvi kulturni centar u Vigario Gerald faveli.

Ovaj kulturni centar, lociran u kući u kojoj je ubijeno osmoro članova jedne porodice tokom iste racije, svojim programima mladima koji žive na socijalnoj margini ukazuje na to da postoji drugačiji život, život bez nasilja i droge. Formirane su radionice afro-brazilskog plesa i udaraljki, kasnije i radionice fudbala, kapuere i reciklaže otpadaka, a rad u njima bio je isključivo volonterski.

I kako to Hose Pereira objašnjava, muzika predstavlja realnost favele i način komunikacije, dok udaraljke proizvode buku koja klincima privlači pažnju i drži ih dalje od ulice.

U favelama, naime, žive sasvim obični ljudi. Ljudi slični ljudima iz bilo kog drugog kraja sveta.

Grupa ljudi koja je mladima koji žive u favelama ponudila kulturno i umetničko obrazovanje vremenom je postojala sve brojnija (Afro Reggae Beat). Pored četrdesetak aktivnih članova broji i pridružene članove-učenike iz različitih favela Rio de Žaneira.

Svi su rođeni u favelama i u njima žive, i svi imaju samo jedan cilj - bolju i sigurniju budućnost dece. Grupa danas radi u novom Kulturnom centru sa preko 350 učenika. Njihovi nastupi su zarazna kombinacija udaraljki, plesa, repa i akrobatskih veština koji

skreću pažnju i domaćih i međunarodnih fondacija, vlade i medija...Rezultat njihovog rada je sve niža stopa kriminala u favelama.

Iako težak, film „Ustanak u Faveli“ budi nadu.

Festival „Slobodna zona“ posetili su, ili su mogli posetiti, i korisnici kolica. Dvorana Kulturnog Centra, u kojoj su sve projekcije u okviru festivala i prikazane, ima i svima dostupan toalet.

Looping
ekskluzivno!

Sa studentima
beogradskog
Univerzite-
ta u blokadi
Filozofskog
fakulteta - u bor-
bizaizjednačavanje

starih i novih diploma, ali i na
koncertu povodom deset godina
od protesta 1996/97. godine

Nailaze i prolaze neki jako bitni jubileji u novijoj srpskoj istoriji - deset godina od početka studentskog protesta 1996. godine, deset godina od lex specijalisa itd.. I, kako bi se nastavilo sa praksom naših studenata, sa praksom zvanom Protest, naši dekani su odlučili da obezvrede dosadašnje diplome, a u odnosu na novouvedene mastere. Što da ne – eto prilike da svima koji su ikada diplomirali na bilo kom fakultetu prodaju diplomu! Ama baš istu onakvu kakvu su posedovali.

O TAMNIM NAOČARIMA I KAŠIČICI

I tako, sedim i fokusiram svoje misli na kašičicu koju sam u izvadio iz čaja. Znam da ću, ako uspem da se dovoljno jako skoncentrišem i kanališem svoje misli kroz tamne naočare, uspeti da kašičicu savijem, zavijem i time dokažem fundamentalnu istinu - ona, kao takva, ne postoji. Odakle mi ideja da je tako nešto moguće? Pa, gledao sam dekane kako na sednici Skupštine Konusa, kroz iste takve naočare, kanališu sav svoj uticaj i veze i vezice kako bi razvukli, svukli i zavukli prethodnu odluku Rektorskog kolegijuma - da se po automatizmu izjednače stare titule sa novim! A onda je ta odluka netragom nestala kao da nikada nije ni doneta!...

Isto se dešava i sa odlukama Sekretarijata za zakonodavstvo Vlade Republike Srbije i Zakonodavnog odbora Skupštine Srbije od 20. novembra 2006. kojima se, takođe, izjednačavaju titule diplomiranog i mastera. Ono što dekani jesu uspjeli da urade jeste da iskoriste izbore kako bi konačnu odluku prosledili narednom sazivu Skupštine Srbije.

A šta, u međuvremenu, rade studenti?

KONUS ANUS EST

Studentska unija Srbije, Savez studenata Beograda i Udruženje studenata sa hendikepom organizovali su proteste povodom „master afere“. Pored brojnih razgovora sa Ministarstvom prosvete, organizovane su i protestne šetnje koje su kulminirale održavanjem koncerta tačno na desetogodišnjicu protesta protiv čuvene Miloševićeve izborne krađe. Treba li napomenuti da jedan takav događaj nije mogao da prođe bez autora ovih redova?

Posle koncerta, obaveznih govorancija koje su bile sasvim na mestu i parola poput ove koja krasi naslov ovog dela kolumne, prešlo se u vremeplov – pravac 1996. ...

Tada je, naravno, viđena sva ikonografija sa starog protesta – trube, pištaljke, bedževi... Išlo se obrnutom medijskom maršutom, stajalo na uglu Kolarčeve pred stilizovanim kordonom, ali i na početku ulice Lole Ribara – na istom onom mestu gde je, pre deset godina, jedna baka redovno pozdravljala demonstrante zastavom. Baku nismo videli, ali ju je delegacija protesta posetila.

Ljudi su pozdravljali šetače, a jedina razlika (osim što su se šetači udebljali i omatorili) je ta što je policija iskreno pomagala i dobro se slagala sa obezbeđenjem protesta.

GER'S CORNER

piše: Marko Savić

FOTO: S. MILOJKOVIĆ

KNK

Iste te večeri počela je i blokada Filozofskog fakulteta koju je organizovala grupa studenata koja je već mesecima protestovala. Prvo protiv povećanja školarina, a onda i protiv odluka Konusa dok su jos bile u pripremi. Među interesantnijim akcijama ove grupe bio je i odlazak u Novi Sad jer su dekani odlučili da, pritisknuti „oduševljenjem“ koje su njihove odluke izazvale među studentima, Konus održe bas u ovom gradu. Tada je uprava novosadskog Univerziteta, obično znatno raspoloženija za dijalog sa studentima od svojih beogradskih kolega, odlučila da pozove policiju. Ovaj ružan gest bio je izlišan jer je protest prošao mirno - na početku uz pank sa razglasa, da bi se sve završilo u hipi fazonu na travi novosadskog keja.

Odatle je duh '70-ih prešao na Filozofski fakultet u Beogradu. Ne znam da li se radilo o „menzi“ gde je jedina hrana bio hleb sa nešto malo paštete i majoneza, ili o tome što se učilo i noću ali, bilo je nečeg neopipljivog, nadrealnog i opojnog u vazduhu. Ljudi su se družili, radili u kreativnim radionicama, o svemu dogovarali na zborovima... Demokratija na delu. Meni je veoma imponovala sama divergentnost ljudi koji su se tu skupljali - liberali, socijalisti, hipici, neo-komunisti, anarhisti... i bar jedan umereni nacionalista, a svi okupljeni oko jedne ideje - da javni servisi, naročito u sferi obrazovanja, ne smeju biti podređeni tržištu i zakonu ponude i potražnje. Cela stvar je zaista ozbiljno organizovana. Ako vam kazem da čak ni alkohol nije bilo moguće uneti, valjda vam je sve jasno! Moram reći da ne razumem kako danasnji klinci uspevaju da organizuju studentski protest uz new metal i neo pank a bez gandže i Boba

Dylana, ali... da ne sitničarimo.

Što se zahteva tiče, da bilo je i zahteva samo sam ih malo smetnuo s uma, oni su bili prilično inkluzivni - pored izjednačavanja starih i novih diploma tražilo se smanjenje školarina za 50%, kao i utvrđivanje jasnih kriterijuma za određivanje visine školarina. Što se tiče prvog zahteva, Filozofski fakultet je zamrzao master studije, a onim studentima koji su ih već platili obećano je da će im novac biti vraćen ili prebačen na ime školarina za doktorske studije, opet ukoliko Skupština donese odluku da se izjednače stara i nova zvanja. Dekan Filozofskog fakulteta je izvukao iz naftalina status „sufinansirajućeg“ studenta, i beogradskom Univerzitetu prosledio inicijativu za njegovo ponovno uvođenje. Vlada je to sve podržala, ali pošto nema naznaka šta će se desiti sa Ministarstvom prosvete prilikom formiranja nove Vlade, to ne znači mnogo. Kao i sve ostalo, neki od dekana su prihvatili ovu inicijativu kao dar s neba, drugi su se usprotivili ali, zapaža se, da su svi oni spremni da popuste oko cene školarina, čak i oko izjednačavanja diploma, a sve kako bi se izbegla rasprava oko trošenja novca. Ipak, izgleda da je poslednji zahtev najvažniji i to ne samo zbog evropskih vrednosti kojima svi težimo, već i zbog toga što su raznorodne grupacije zainteresovane za finansijsko poslovanje fakulteta: studenti i njihovi roditelji (oni žele da znaju šta plaćaju), novinari i javno mnjenje koji su uvek zainteresovani za ovakve stvari, Univerzitet koji želi da poveća svoj uticaj na fakultete, Ministarstvo koje želi da zna kako se troši državni novac, profesori koje zanima kolikim budžetom raspolažu njihovi direktori tj. dekani i kako ga troše, i administracije fakulteta koje se nadaju da će izvući još para od države. Zbog svega ovoga, fakulteti su brže-bolje počeli da pišu finansijske izveštaje kako bi pokrili svoje, s vremena na vreme, veoma problematično poslovanje.

I NA KRAJU...

Nakon nedelju dana blokade i pokretanja značajnih promena, studenti su uzeli da spremaju ispite, proslave Novu godinu i sačekaju da prođu izbori. Ono što je važnije jeste da su studenti otišli da napune baterije za nove proteste, ukoliko za njima bude potrebe. Započete su i važne reforme u stvarnom odnosu između profesora i studenata. Šta će se dalje dešavati ostaje da se vidi, ali započetak je kakav-takav socijalni dijalog između studenata i fakultetskih administracija.

USH SYSTEM

PIŠLI: MAJA & TANJA CRTA: IVAN

